

Ραφαήλ Λισμάνης, *Ο παιδαγωγικός λόγος των Ελλήνων λογοτεχνών της περιόδου 1880 – 1930 και η επίδρασή του στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*

Επιβλέπουσα: Α. Κατσίκη-Γκίβαλου

Υποστηρίχθηκε 2015[ΕΚΑΠ]

Περίληψη:

Σκοπός αυτής της διατριβής είναι ο εντοπισμός και η εξέταση κειμένων, που γράφτηκαν από Έλληνες λογοτέχνες (Κ. Παλαμά, Π. Δέλτα, Γ. Ξενόπουλο, Γ. Βιζυηνό, Κ. Βάρναλη, Γ. Ψυχάρη κ. ά.) κατά την περίοδο 1880 – 1930 και παρουσιάζουν παιδαγωγικό ενδιαφέρον τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε κατά την εκπόνηση της διατριβής είναι η ιστορικοφιλολογική. Σε αρχεία και βιβλιοθήκες αναζητήθηκαν κείμενα, που ανήκουν κυρίως στο δοκιμιακό λόγο των λογοτεχνών: άρθρα, μελέτες, συνεντεύξεις, επιστολές, αλληλογραφία, αυτοβιογραφικά κείμενα. Η έρευνα οδήγησε στη συναγωγή των εξής συμπερασμάτων: Η εποχή που εξετάζουμε είναι μια περίοδος έντονων αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων σε όλα τα επίπεδα (πολιτικό, κοινωνικό, ιδεολογικό, πνευματικό). Η βαθμιαία αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας καθρεφτίζεται και στο ενδιαφέρον που η πολιτεία αρχίζει να εκδηλώνει για την εκπαίδευση. Ευαίσθητοι δέκτες των αιτημάτων του καιρού τους, οι Έλληνες λογοτέχνες σχολιάζουν και κρίνουν τα εκπαιδευτικά δρώμενα. Πολλοί εντάσσονται στο κίνημα του δημοτικισμού και αγωνίζονται για την επικράτηση της λαϊκής γλώσσας σε όλους τους χώρους της κοινωνικής ζωής, ιδίως εκείνον του σχολείου. Με λιγότερο ή περισσότερο σαφείς επιρροές από τα ψυχοπαιδαγωγικά ρεύματα της εποχής, αντιμετωπίζουν με ενδιαφέρον και άποψη σειρά θεμάτων, που έχουν σχέση με το παιδί, την αγωγή και την εκπαίδευσή του. Τονίζουν τη σημαντικότητα της παιδικής ηλικίας για την κατοπινή εξέλιξη του ανθρώπου. Σχολιάζουν την αξία και τη δύναμη του οικογενειακού θεσμού για τη γλωσσική καλλιέργεια, το διανοητικό προσανατολισμό, την ψυχοσυναισθηματική ισορροπία των παιδιών. Επισημαίνουν τη σπουδαιότητα του ρόλου του δασκάλου για την ψυχική και πνευματική καλλιέργεια των μαθητών. Καταπιάνονται με θέματα παιδαγωγικής και παιδαγωγικής ψυχολογίας (ανατροφή των παιδιών, τιμωρία, παιδικό παιχνίδι, ψυχολογία του ορφανού παιδιού κ. ά.) αλλά και διδακτικής πράξης (προτάσεις για εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας στη σχολική τάξη). Ο χώρος του παιδικού αναγνώσματος, σχολικού και εξωσχολικού, είναι ιδιαίτερα προσφιλής στους Έλληνες λογοτέχνες και σ' αυτόν κάνουν συχνά αναφορές μέσα στα κείμενά τους. Μεγάλη σημασία αποδίδουν στα αναγνωσματάρια, στην παιδική ποίηση και στο παιδικό περιοδικό. Πολλές θέσεις και απόψεις τους μοιάζουν προδρομικές για την εποχή τους. Οι περισσότερες από αυτές έχουν ενταχθεί στη σημερινή παιδαγωγική και εκπαιδευτική πραγματικότητα.